

การพัฒนาแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์
เป็นฐานผลานการคิด เพื่อส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจ
เชิงจริยธรรม สำหรับนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Development of Learning Management Model based on Phenomenon-Based
Learning and Thinking to Enhance Ethical Decision-Making Ability
for Undergraduate Students of Kasetsart University

¹นารท ศรีละโพธิ์ และ ²อรพรรณ บุตรกัตยญ

¹Nart Srilapo and ²Oraphan Butkatunyoo

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand

E-mail: ¹nart.s@ku.th, ²oraphan.b@ku.th

Received March 5, 2023; Revised May 27, 2023; Accepted June 3, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานผลานการคิดเพื่อส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมสำหรับนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานและการคิดเป็นกรอบการวิจัย กลุ่มเป้าหมาย คือ นิสิตที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น และเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) แบบทดสอบความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม 2) แบบประเมินคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม และ 3) แบบประเมินการแสดงพฤติกรรมการตัดสินใจเชิงจริยธรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละมาวิเคราะห์ระดับพัฒนาการทางจริยธรรม

ผลการวิจัยพบว่า 1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 เฝินยสถานการณั ขั้นที่ 2 เสนอผ่านแนวคิด ขั้นที่ 3 ผลานความแตกต่าง และขั้นที่ 4 สร้างแนวทางตนเอง 2. ภาพรวมกลุ่มเป้าหมายทุกคนมีความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมเพิ่มขึ้น ส่วนความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมรายบุคคล พบว่า เพิ่มขึ้น 4, 5, และ 6 หน่วยการเรียนรู้

จำนวน 2 คน 5 คน และ 2 คน ตามลำดับ ลดลง 1 หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 1 คน และหน่วยการเรียนรู้ที่กลุ่มเป้าหมายมีความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมคงที่ ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ที่ 1, 3, 5 และ 7 จำนวน 3 คน 8 คน 1 คน และ 4 คน ตามลำดับ

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้; การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน; การคิด; ความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม

Abstract

This article aimed to develop and study the effects of the development of a learning management model based on phenomenon-based learning and thinking to enhance ethical decision-making ability for undergraduate students at Kasetsart University. The research design was research and development. The research framework is based on phenomenon-based learning and thinking. The target group were 9 students of Kasetsart University who enrolled in the subject of Ethics and Code for Teachers' Profession. The instruments for collecting data were composed of a treatment tool, that was, a lesson plan developed by a researcher, and a data collection tool, which consisted of 1) ethical decision-making ability tests. 2) Personal characteristics on the ethical decision-making ability assessment form; and 3) Ethical decision-making behavior assessment form. Analysis data by using percentages to analyze the level of ethics development.

The research results were found as follows: 1. The learning management model comprises four steps: 1) confronting a situation, 2) sharing ideas, 3) combining differences, and 4) creating a self-path. 2. The overall ethical decision-making ability aspects of the target group were increased. Individual ethical decision-making abilities of the target group were accelerated by 4, 5, and 6 learning units: 2, 5, and 2 persons, respectively. There was only one target group that decreased in 1 learning unit and also a learning unit in which the target group was unchanging and composed of learning units 1, 3, 5, and 7, 3, 8, 1, and 4 persons, respectively.

Keywords: Development of Learning Management Model; Phenomenon-Based Learning; Thinking; Ethical Decision-Making Ability

บทนำ

สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่ผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education) โดยผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในลำดับแรกจากคุณลักษณะที่จำเป็น คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม (Moral and Ethics) ซึ่งแสดงถึงความต้องการของสังคมในปัจจุบันและอนาคตที่ต้องอาศัยคุณธรรม จริยธรรมของคนในสังคมจึงจะทำให้สังคมโลกมีความยั่งยืน จึงเป็นหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาที่ต้องสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในโครงการ กิจกรรมการเรียนรู้หรือโครงการต่างๆ เพื่อสร้างบัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติที่กำหนดให้ลักษณะบัณฑิตที่มีคุณธรรมและจริยธรรมมีความสำคัญเป็นลำดับแรก (เบญญพร มหาพิรุณ, เรณู จันทะวงศา และ สุริยะ พุ่มเฉลิม, 2560) สอดคล้องกับ 1 ในเป้าหมายหลักของการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ด้านการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ที่มุ่งพัฒนาให้คนไทยมีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ ทั้งทักษะในด้านความรู้ ทักษะทางพฤติกรรมและคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ระยะ 12 ปี (พ.ศ. 2560 – 2571) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการดำเนินงานตามภารกิจ ด้านการพัฒนาคุณภาพนิสิตที่หนึ่งในแนวทางการพัฒนา คือ การพัฒนานิสิตให้มีความรู้ที่ก้าวหน้าทันสมัย มีคุณธรรมและจริยธรรมตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย มีจิตสำนึกสาธารณะ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2563)

ผลการศึกษาสภาพปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมและแนวทางการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักศึกษาระดับปริญญาตรีจากกลุ่มบุคคลที่เป็นตัวแทนของนักศึกษาและอาจารย์ภายในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า นักศึกษาไม่ตระหนักและไม่สนใจในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ไม่เห็นคุณค่าของตนเอง ลักษณะ กิริยามารยาทไม่เรียบร้อย ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ไม่เข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย ซึ่งสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม มาจากสภาพสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม และการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัย ตลอดจนการมีความประพฤติปฏิบัติและพฤติกรรมที่ขาดความยับยั้งชั่งใจ ชักจูงได้ง่าย (รัฐบุรุษ คัมภรพย์, 2558) สอดคล้องกับรายงานผลการประเมินคุณธรรม จริยธรรมและความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในระดับปริญญาตรี ที่พบว่า ค่าเฉลี่ยคุณธรรม จริยธรรมทุกด้านและความเป็นพลเมืองเมื่อเทียบกับเกณฑ์ปกติอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2565) การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในระดับอุดมศึกษาจึงเป็นสิ่งที่ต้องตระหนักและให้ความสำคัญ โดยสามารถเริ่มจากการสร้างฐานคิด ซึ่งฐานคิดเป็นผลมาจากประสบการณ์เดิม สิ่งเร้า และสภาพแวดล้อมที่เข้ามามีกระทบ ส่งผลให้เกิดการคิดในการแก้ปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่างๆ สามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ รวมทั้งสามารถเลือกตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมและมีเหตุผล (สุเสารัจ

ประพันธ์ศิริ, 2556) สอดคล้องกับข้อมูลทักษะการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา (Decision Making and Problem Solving) ที่เป็นหนึ่งในทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัยที่ถูกกำหนดให้ต้องมีการพัฒนาร่วมกับการแก้ปัญหาตามความเห็นขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1997)

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจเชิงจริยธรรมที่มีพื้นฐานเกี่ยวกับทางเลือกและความสมดุลที่ช่วยคัดแยกทางเลือกที่ไม่ดีสู่ทางเลือกที่ดี (Alvani & KarimiJahromi, 2016) แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่เป็นการศึกษาเรื่องราวหรือปรากฏการณ์ต่างๆ ในสภาพความเป็นจริงแบบองค์รวม โดยเริ่มจากการค้นหาประเด็นเรียนรู้ หรือประเด็นปรากฏการณ์ที่สนใจรอบๆ ตัว (วีระพงษ์ พิมพ์สาร, 2562) และการคิดที่เป็นกระบวนการทางสมองที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาของมนุษย์ในการเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ต่างๆ แล้วประมวลผลออกมา (ประพรรณ พละชีวะ และคณะ, 2560) เพื่อนำมาพัฒนาและศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานผสานการคิด เพื่อส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมสำหรับนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มทดลองเพียงกลุ่มเดียว (One Group Pretest Posttest Design)

บทความวิจัยนี้นำเสนอผลการพัฒนาและผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานผสานการคิดเพื่อส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม สำหรับนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งผลจากการวิจัยจะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้หรือการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับรายวิชาและพัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งตนเอง ผู้อื่น และสังคมมากที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานผสานการคิดเพื่อส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม สำหรับนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานผสานการคิดเพื่อส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม สำหรับนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การทบทวนวรรณกรรม

เอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานผสานการคิดเพื่อส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม สำหรับนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีดังนี้

การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นการสร้างองค์ความรู้และทักษะของผู้เรียน (ตะวัน ไชยวรรณ และ กุลธิดา นกุลธรรม, 2564; อรพรรณ บุตรกตัญญู, 2561) ที่เป็นผู้นำ (Akkas & Eker, 2021) และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (March, Díaz Pérez & Escárzaga Morales, 2019) จากปรากฏการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงหรือเกิดขึ้นจริงบนโลก (ตะวัน ไชยวรรณ และ กุลธิดา นกุลธรรม, 2564; วีระพงษ์ พิมพ์สาร, 2562; อรพรรณ บุตรกตัญญู, 2561; พงศธร มหาวิจิตร, 2560) และไม่ว่าแต่ทำได้แต่มีทักษะการคิดและความเข้าใจ (March et al., 2019) ด้วยการเรียนรู้ในหัวข้อหรือประเด็นที่มีการบูรณาการ (ตะวัน ไชยวรรณ และ กุลธิดา นกุลธรรม, 2564) ในลักษณะสหวิทยาการ หรือ พหุวิทยาการ (อรพรรณ บุตรกตัญญู, 2561; พงศธร มหาวิจิตร, 2560) บนพื้นฐานการสืบสอบและทักษะการแก้ปัญหา ขยายประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยการใช้ความรู้และทักษะที่หลากหลาย (Akkas & Eker, 2021) เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ พัฒนาทักษะที่จำเป็น สร้างวิถีแก้ปัญหาและนวัตกรรมใหม่ๆ

การคิด เป็นกระบวนการกลไกหรือกิจกรรมทางสมอง (วุฒิ ธนอมวิริยะกุล, ปริญญา ทองสอน และ สมศิริ สิงห์หลพ, 2562; เดชา เดชะวัฒนะไพศาล, 2562; ประพรรณ พละชีวะ และ คณะ, 2560; สงวน อินทร์รักษ์, 2559; ณัฐกิตติ์ นาทา, 2558; สนธิ พลชัยยา, 2557) ในการเปลี่ยนรูปความรู้ภายในจิตใจออกมาเป็นลักษณะนิสัยจริงหรือความเป็นไปตามสภาวะโลกตามเป้าหมาย (Morrison & Holyoak, 2005) ที่มีความต่อเนื่องเป็นขั้นตอนและสามารถฝึกฝน เรียนรู้ พัฒนาด้วยการฝึกคิดของบุคคล (วุฒิ ธนอมวิริยะกุล, ปริญญา ทองสอน และ สมศิริ สิงห์หลพ, 2562) ที่เกิดขึ้นจากสิ่งเร้า สภาพแวดล้อม ข้อมูล ความรู้หรือประสบการณ์ (เดชา เดชะวัฒนะไพศาล, 2562; วุฒิ ธนอมวิริยะกุล, ปริญญา ทองสอน และ สมศิริ สิงห์หลพ, 2562; ณัฐกิตติ์ นาทา, 2558; สนธิ พลชัยยา, 2557) เข้ามากระทบหรือกระตุ้นทั้งกายและใจ (เดชา เดชะวัฒนะไพศาล, 2562) ผ่านทางประสาทสัมผัสทั้งห้าหรือประสบการณ์ (สนธิ พลชัยยา, 2557) จนเกิดความสับสนวุ่นวาย ขอสงสัย ปัญหาหรือความขัดแย้งภายในจิตใจ (ณัฐกิตติ์ นาทา, 2558) ส่งผลให้เกิดจุดมุ่งหมายที่มีความหลากหลายทั้งความรู้ความเข้าใจ แก้ไข ปรับตัว วางแผน เตรียมการ หลีกเสี่ยง สรุปรวบยอด จำแนก จัดกลุ่ม จัดระบบ ตัดสินใจหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ต่อสิ่งที่เข้ามากระทบ (เดชา เดชะวัฒนะไพศาล, 2562; วุฒิ ธนอมวิริยะกุล, ปริญญา ทองสอน และ สมศิริ สิงห์หลพ, 2562; สงวน อินทร์รักษ์, 2559; สนธิ พลชัยยา, 2557) ด้วยการค้นหา วิเคราะห์ เชื่อมโยง ประมวลผล สังเคราะห์กับข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์และจริยธรรมเดิมของแต่ละบุคคลอย่างมีวิจารณ์ญาณและเหตุผล (เดชา เดชะวัฒนะไพศาล, 2562; ประพรรณ พละชีวะ และคณะ, 2560; สงวน อินทร์รักษ์, 2559; สนธิ พลชัยยา, 2557; Allen, 2004) และสื่อสารข้อมูล (Allen, 2004) ออกมาเป็นมโนภาพ สัญลักษณ์ รูปร่าง คำพูด การเขียนหรือการแสดงออก (เดชา เดชะวัฒนะไพศาล, 2562; สงวน อินทร์รักษ์, 2559)

การตัดสินใจเชิงจริยธรรม เป็นทักษะการใช้จริยธรรม เหตุผลทางจริยธรรม กระบวนทัศน์หรือมาตรฐานทางจริยธรรมเข้ามาอธิบายการเลือกแนวทางการตัดสินใจในสิ่งสำคัญจากมิติทางเลือก

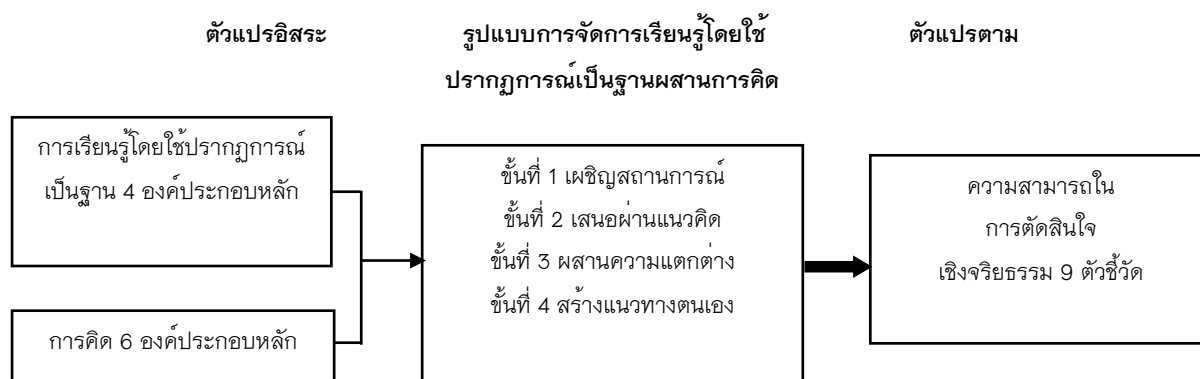
จริยธรรมที่หลากหลาย (อรนันท์ หาญยุทธ, 2561; Nurdianawati & Rachmawati, 2020; Alvani and KarimiJahromi, 2016; Patterson, 2006) ของบุคคลเมื่อเผชิญหรือประเมินสถานการณ์ทางจริยธรรม (Nurdianawati & Rachmawati, 2020) บนพื้นฐานการดำเนินการ พฤติกรรมทางเลือกเกี่ยวกับข้อมูล และการตัดสินใจที่ดีตามค่านิยม หลักการและมาตรฐานพฤติกรรมที่กล่าวไว้ในกรอบปฏิบัติทางวิชาชีพ (British Association for Counselling and Psychotherapy, 2018) สามารถพัฒนาและฝึกปฏิบัติจากการ คิดวิเคราะห์เชิงการใช้เหตุผลร่วมกับ การฝึกทักษะการตัดสินใจในสถานการณ์นั้นๆ (อรนันท์ หาญยุทธ, 2561) ความไวทางจริยธรรมในการเลือก ความสามารถในการประเมินความซับซ้อน ความคลุมเครือและความไม่สมบูรณ์ของข้อเท็จจริง (Alvani & KarimiJahromi, 2016)

ทั้งนี้ ผลจากการทบทวนและสังเคราะห์วรรณกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานและการคิดทำให้สรุปเป็น 4 องค์ประกอบหลักของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน คือ 1) ส่งเสริมมุมมองที่หลากหลายของความรู้และทักษะของผู้เรียนด้วยการให้แสดงความคิดเห็นทั้งจากการเรียนรู้ด้วยตนเองและการทำงานเป็นกลุ่ม 2) ปรากฏการณ์ที่ใช้ในการเรียนรู้เป็นปรากฏการณ์ที่มีความหมายสัมพันธ์กับชีวิตจริงหรือเกิดขึ้นจริงบนโลก 3) ปรากฏการณ์ที่ใช้ในการเรียนรู้เป็นปรากฏการณ์สัมพันธ์กับเนื้อหา สภาพความเป็นจริงและระดับการศึกษาของผู้เรียน และ 4) จัดการเรียนรู้ในรูปแบบการแลกเปลี่ยน การนำเสนอผลการเรียนรู้ และการสะท้อนความคิดเห็นต่อผลงานทั้งของตนเองและผู้อื่น ตามหัวข้อหรือประเด็นที่เกี่ยวกับชีวิตจริงหรือเกิดขึ้นจริงบนโลก กับ 6 องค์ประกอบหลักของการคิด คือ 1) เปิดโอกาสให้แต่ละบุคคลได้ฝึกทั้งการคิดระดับพื้นฐาน การคิดระดับกลาง และการคิดระดับสูง 2) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา สื่อ และการวัดประเมินผล การเรียนรู้ที่ชัดเจนหลากหลาย และสอดคล้องกับวัยและระดับการศึกษา 3) ฝึกการคิดจากความสับสนวุ่นวาย ข้อสงสัย ปัญหาหรือความขัดแย้งภายในจิตใจด้วยการใช้สิ่งเร้า สภาพแวดล้อม ข้อมูล ความรู้หรือประสบการณ์ ในลักษณะที่เกิดขึ้นจริงกับผู้ฝึก 4) จัดการเรียนรู้จากการรับฟังความคิดเห็น และความรู้สึกระหว่างบุคคล แล้วจึงศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อเชื่อมโยงประมวลผล สังเคราะห์กับข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์และจริยธรรมเดิมของแต่ละบุคคลบนพื้นฐานของเหตุและผล 5) ส่งเสริมความมั่นใจ ความกล้าแสดงออก กล้าคิดต่าง และมีจินตนาการ และ 6) เปิดโอกาสให้แสดงผลของการฝึกการคิด ในลักษณะมโนภาพ สัญลักษณ์ รูปร่าง คำพูด การเขียนหรือการแสดงออกตามแนวคิดของแต่ละบุคคล ซึ่งองค์ประกอบหลักของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับการคิดได้ถูกนำมาบูรณาการเป็น หลักการและขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานผสานการคิด ส่วนผลจากการทบทวนและสังเคราะห์วรรณกรรมการศึกษาเชิงจริยธรรมทำให้ได้ข้อมูลสำหรับสร้างตัวชี้วัดความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ประกอบด้วย 1) ความสามารถในการรับรู้สถานการณ์ทางจริยธรรม 2) ความสามารถในการอธิบายลักษณะของสถานการณ์จริยธรรม 3) ความสามารถในการอธิบายสาเหตุของสถานการณ์จริยธรรม 4) ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ทางจริยธรรม 5) ความสามารถในการแปลความหมายสถานการณ์ทางจริยธรรม 6) ความสามารถในการ

การคิดอย่างเป็นลำดับในการตัดสินใจเชิงทางจริยธรรม 7) ความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบในการตัดสินใจเชิงทางจริยธรรม 8) ความสามารถในการให้เหตุผลการตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ไขสถานการณ์จริยธรรม และ 9) ความสามารถในการประเมินตนเองจากการตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ไขสถานการณ์จริยธรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาแบบการทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Design) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน การคิด และการตัดสินใจเชิงจริยธรรม แล้วกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาแบบการทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Design) โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มทดลองเพียงกลุ่มเดียว (One Group Pretest Posttest Design) พื้นที่วิจัยคือ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นิสิตที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานผลสานการคิด เพื่อส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม สำหรับนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่พัฒนาจากการสังเคราะห์องค์ประกอบหลักของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานกับการคิดออกมาเป็น 6 หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานผลสานการคิด เพื่อส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม สำหรับนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และพัฒนาสู่ขั้นตอนของรูปแบบจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 เฝ้าดูสถานการณ์ ขั้นที่ 2 เสนอผ่านแนวคิด ขั้นที่ 3 พิจารณาความแตกต่าง

และขั้นที่ 4 สร้างแนวทางตนเอง ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน พร้อมให้ข้อเสนอแนะ พบว่า ค่าเฉลี่ยคุณภาพโดยภาพรวมเท่ากับ 4.75 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย เพื่อให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงก่อนนำไปทดลองจริง

2) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยเครื่องมือสำหรับผู้สอนและผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ ดังนี้

(1) แบบทดสอบความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม เป็นแบบทดสอบในลักษณะแบบทดสอบอัตนัยสำหรับผู้เรียน โดยใช้สถานการณ์ที่แสดงถึงความขัดแย้งหรือปัญหาทางจริยธรรมเป็นคำถามให้ผู้เรียนตอบ เพื่อวัดระดับจริยธรรมตามแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg ก่อนเรียนแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งพัฒนาตามรูปแบบการตอบลักษณะการบรรยาย (Essay Question: EQ) (วิรัช วรรณรัตน์, 2558) ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผล ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและตามโครงสร้างด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item objective congruence: IOC) พร้อมให้ข้อเสนอแนะ พบว่า โดยภาพรวมสามารถวัดได้ตามจุดประสงค์ของแบบทดสอบ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย เพื่อให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงก่อนนำไปทดลองจริง

(2) แบบประเมินคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม เป็นแบบประเมินตนเองในลักษณะอัตนัย และคำถามปลายเปิดสำหรับผู้เรียน เพื่อวัดความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม 9 ด้าน โดยใช้ในการจัดการเรียนรู้ขั้นตอนสุดท้ายของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งพัฒนาตามรูปแบบการตอบลักษณะการบรรยาย (Essay Question: EQ) (วิรัช วรรณรัตน์, 2558) ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผล ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและตามโครงสร้างด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item objective congruence: IOC) พร้อมให้ข้อเสนอแนะ พบว่า โดยภาพรวมสามารถวัดได้ตามจุดประสงค์ของแบบประเมิน จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย เพื่อให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงก่อนนำไปทดลองจริง

(3) แบบประเมินการแสดงพฤติกรรมการตัดสินใจเชิงจริยธรรม เป็นแบบประเมินการแสดงออกของผู้เรียนในรูปแบบตรวจสอบรายการสำหรับผู้สอน เพื่อวัดความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม 9 ด้านของผู้เรียนหลังเรียนแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยเปรียบเทียบกับระดับจริยธรรมตามแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผล ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและตามโครงสร้างด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item objective congruence: IOC) พร้อมให้ข้อเสนอแนะ พบว่า โดยภาพรวมสามารถวัดได้ตามจุดประสงค์ของแบบประเมิน จากนั้นนำไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปทดลองจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลตามเนื้อหาในรายวิชาคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยทดลองในช่วงภาคต้นปีการศึกษา 2565 ทั้งหมด 7 หน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ละ 2 ชั่วโมง รวม 14 ชั่วโมง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยข้อมูลเชิงปริมาณมาจากการวิเคราะห์ระดับพัฒนาการทางจริยธรรมของกลุ่มเป้าหมายจากข้อมูลการทำแบบทดสอบความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ในประเด็นแนวทางการแก้ปัญหาและเหตุผลที่เลือกแนวทางดังกล่าว กับข้อมูลการทำแบบประเมินคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ในประเด็นแนวทางการแก้ไขสถานการณ์มีลำดับขั้นตอนก่อนหลังอย่างไร และเหตุใดจึงเลือกแนวทางการแก้ไขดังกล่าว แล้วสะท้อนออกมาเป็นระดับจริยธรรมตามแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินการแสดงพฤติกรรมในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม โดยวิเคราะห์การตอบคำถามของกลุ่มเป้าหมายที่สะท้อนถึงตัวชี้วัดความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม 9 ตัวชี้วัด ร่วมกับการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการตอบคำถามที่สะท้อนถึงตัวชี้วัดความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม 9 ตัวชี้วัด ช่วยส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมได้อย่างไรและเพราะเหตุใด จากข้อมูลการทำแบบประเมินคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ผลานการคิด เพื่อส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม สำหรับนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

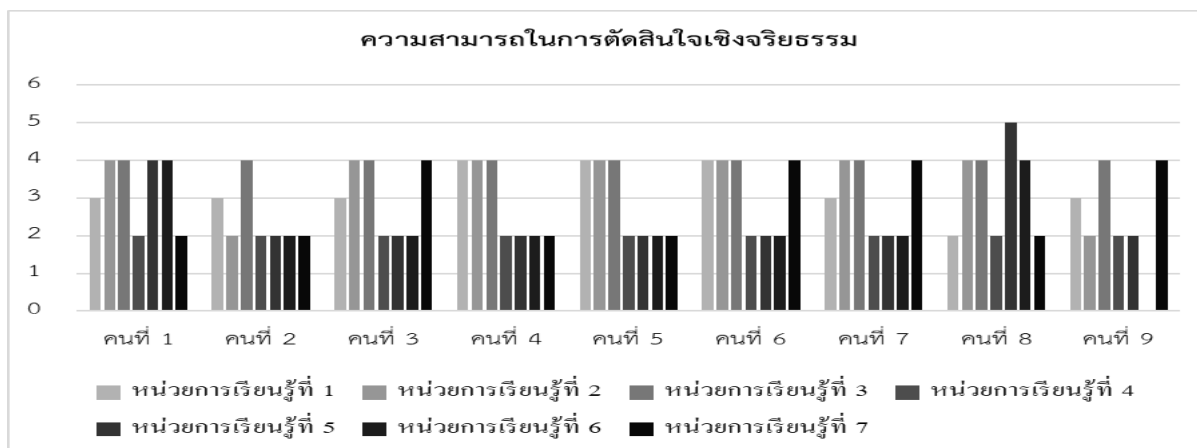
ขั้นที่ 1 เชี้นำสถานการณ์ เป็นการนำเสนอปรากฏการณ์เชิงจริยธรรมที่เกิดขึ้นจริง สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียนและสถานการณ์ที่กำลังเป็นที่สนใจหรือถกเถียงกันโดยที่ยังไม่มีข้อยุติในสังคมหรือในชีวิตของผู้เรียน แล้วให้ผู้เรียนแต่ละคนได้คิด ตั้งคำถามแล้วเสนอมุมมองผลกระทบที่จะเกิดกับตนเอง ผู้อื่นและสังคม และแนวทางการแก้ไขเท่าที่สามารถจะตอบได้ จากนั้นผู้สอนนำเสนอเนื้อหาในบทเรียนที่สัมพันธ์กัน

ขั้นที่ 2 เสนอผ่านแนวคิด เป็นการให้เวลาผู้เรียนแต่ละคนได้สืบค้นข้อมูล ข้อเสนอ หรือแนวทางการแก้ไขปัญหาในขั้นที่ 1 ที่เคยมีผู้นำเสนอไว้ในแ่งมุมที่หลากหลาย ทั้งด้านสังคมศาสตร์ จริยศาสตร์ กฎหมาย แล้วนำเสนอข้อมูลหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ตนเองเลือก พร้อมแสดงเหตุผลที่เลือกข้อมูล ข้อเสนอ หรือแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และสะท้อนความคิดเห็นจาก การได้รับฟังข้อมูล ข้อเสนอ หรือแนวทางการแก้ไขปัญหาของผู้อื่น

ขั้นที่ 3 พิจารณาความแตกต่าง เป็นการให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาในมุมมองที่มีความแตกต่างจากที่นำเสนอในขั้นที่ 2 โดยบรรยายละเอียดตามตัวชี้วัดความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม 9 ตัวชี้วัด คือ การรับรู้สถานการณ์ การอธิบายลักษณะของสถานการณ์ การอธิบายสาเหตุของสถานการณ์ การวิเคราะห์สถานการณ์ การแปลความหมายสถานการณ์ การคิดอย่างเป็นลำดับในการตัดสินใจ การคิดอย่างเป็นระบบในการตัดสินใจ การให้เหตุผลการตัดสินใจ และการประเมินตนเองจากการตัดสินใจ และสะท้อนความคิดเห็นจากการได้รับฟังแนวทางการแก้ไขปัญหาของกลุ่มอื่น

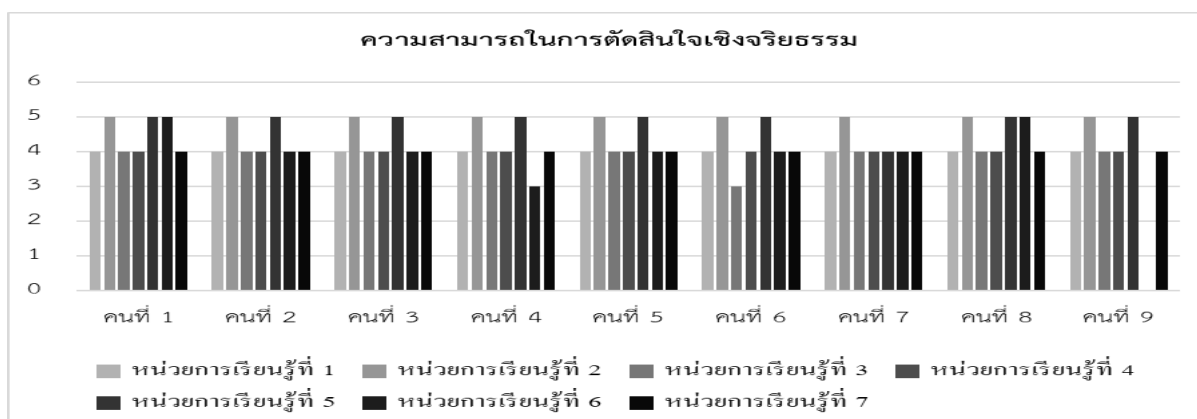
ขั้นที่ 4 สร้างแนวทางตนเอง เป็นการให้ผู้เรียนแต่ละคนจัดทำแนวทางการแก้ไขปัญหาในมุมมองของตนเองในรูปแบบบูรณาการมโนภาพ สัญลักษณ์ รูปร่าง คำพูด หรือการเขียน ตามรายละเอียดตัวชี้วัดความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม 9 ตัวชี้วัด เช่นเดียวกับขั้นที่ 3

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานผลานการคิดเพื่อส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม สำหรับนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยเปรียบเทียบระดับความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมระหว่างก่อนดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ด้วยแบบทดสอบความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กับหลังดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ด้วยแบบประเมินคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัย แล้วนำไปเปรียบเทียบกับขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 หลักการเชื่อฟังคำสั่งและหลบหลีกการถูกลงโทษ ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล ขั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา และขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (สำนักงาน ก.พ., 2555) พบว่า ภาพรวมกลุ่มเป้าหมายทุกคนมีความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมเพิ่มขึ้น ส่วนความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมรายบุคคล พบว่า เพิ่มขึ้น 4, 5, และ 6 หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 2 คน 5 คน และ 2 คน ตามลำดับลดลง 1 หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 1 คน และหน่วยการเรียนรู้ที่กลุ่มเป้าหมายมีความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมคงที่ ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 จำนวน 3 คน หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 จำนวน 8 คน หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 จำนวน 1 คน และหน่วยการเรียนรู้ที่ 7 จำนวน 4 คน

ภาพที่ 2 ความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมก่อนดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัย

จากภาพที่ 2 สรุปได้ว่า ความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของกลุ่มเป้าหมายก่อนดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 อยู่ชั้นที่ 2 3 และ 4 จำนวน 1 คน 5 คน และ 3 คน ตามลำดับ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อยู่ชั้นที่ 2 และ 4 จำนวน 2 คน และ 7 คน ตามลำดับ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 อยู่ชั้นที่ 4 ทุกคน หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 อยู่ชั้นที่ 2 ทุกคน หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 อยู่ชั้นที่ 2 4 และ 5 จำนวน 7 คน 1 คน และ 1 คน ตามลำดับ หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 อยู่ชั้นที่ 2 และ 4 จำนวน 6 คน 2 คน และไม่เข้าร่วมกิจกรรม 1 คน และหน่วยการเรียนรู้ที่ 7 อยู่ชั้นที่ 2 และ 4 จำนวน 5 คน และ 4 คน ตามลำดับ

ภาพที่ 3 ความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมหลังดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัย

จากภาพที่ 3 สรุปได้ว่า ความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของกลุ่มเป้าหมายหลังดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 4 และ 7 อยู่ชั้นที่ 4 ทุกคน หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อยู่ชั้นที่ 5 ทุกคน หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 อยู่ชั้นที่ 3 และ 4 จำนวน 1 คน และ 8 คน ตามลำดับ หน่วย

การเรียนรู้ที่ 5 อยู่ชั้นที่ 4 และ 5 จำนวน 1 คน และ 8 คน ตามลำดับ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 อยู่ชั้นที่ 3 4 และ 5 จำนวน 1 คน 5 คน 2 คน และไม่รวมกิจกรรม 1 คน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานพหุสัณฐานการคิด เพื่อส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม สำหรับนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมีความชัดเจนและเชื่อมโยงต่อเนื่องกันเป็นลำดับ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสังสมประสบการณ์ทั้งจากการคิด การศึกษาแนวทาง และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากหลากหลายช่องทาง จนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์แล้วเลือกตัดสินใจด้วยตนเองบนพื้นฐานของหลักการและเหตุผล โดยขั้นที่ 1 เคารพสถานการณ์ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พบเจอและมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่อปรากฏการณ์จริง นับเป็นการฝึกฝนการคิด การตัดสินใจและการยอมรับความแตกต่างขอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้เรียนที่ต้องประสบทั้งเหตุการณ์ที่ดีและไม่ดี เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไสริยา งามสนิท, ปรียา สมพีช และ นิศารัตน์ วิไลลักษณ์ (2564) พบว่า การที่นักศึกษาซึมซับวิธีการนำเสนอเนื้อหาของสื่อในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้การตัดสินใจเชิงจริยธรรมของแต่ละคนมีความแตกต่างกันในบางเรื่อง ถ้านำเสนอเนื้อหาในเชิงบวก ทุกคนจะตอบเป็นเอกฉันท์ว่าสื่อนำเสนอได้เหมาะสม ถ้านำเสนอเนื้อหาในเชิงลบ ทุกคนจะตอบเป็นเอกฉันท์ว่าสื่อนำเสนอได้ไม่เหมาะสม แต่ถ้าเป็นเนื้อหาที่กำกวม คือ ขัดต่อจริยธรรมแต่มีภาพปรากฏในสื่อเป็นประจำ คำตอบของนักศึกษาจะไม่เป็นเอกฉันท์ ทั้งนี้เพราะนักศึกษาหลายคนคิดว่าสิ่งที่เห็นคือสิ่งที่ทำได้ตามปกติ ขั้นที่ 2 เสนอผ่านแนวคิด เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้าแนวทางการแก้ไขปัญหาในชีวิตจริงที่เคยมีผู้นำเสนอไว้จากหลากหลายแหล่งข้อมูล ร่วมกับการสะท้อนความคิดเห็นจะช่วยให้การตัดสินใจมีความน่าเชื่อถือและมีเหตุผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฌลณัญ ธารพร, ศิริรัตน์ ศรีสะอาด และ อุดมลักษณ์ กุลศรีโรจน์ (2561) พบว่า การออกแบบกิจกรรมและเนื้อหาของกิจกรรมในเรื่องใกล้ตัวหรือเรื่องที่เคยปรากฏให้เห็นในปัจจุบันง่ายต่อการทำความเข้าใจ ให้นักเรียนมีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองหรือการสาธิต การทดลอง เน้นกระบวนการคิด การทำงานร่วมกัน สร้างสถานการณ์ที่หลากหลายให้นักเรียนได้มีโอกาสในการพิจารณาทางเลือกนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้อง ขั้นที่ 3 พหุสัณฐานความแตกต่าง เป็นการใช้กระบวนการกลุ่มและการสะท้อนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนได้มุมมองความเข้าใจที่หลากหลาย และนำไปสู่การคิดทบทวนการตัดสินใจได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทรงภพ ขุนมธุรส, กาญจนา วิชญาปกรณ์ และ กฤตยากาญจน์ โตพิทักษ์ (2564) พบว่า นิสิตมีคะแนนการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหลังใช้กระบวนการกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความพึงพอใจต่อการใช้กระบวนการกลุ่มอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนิสิตมีความกล้าคิดกล้าทำ ชอบแสดงความคิดเห็นร่วมกันเป็นกลุ่ม ชอบคิดค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งข้อมูล

ต่างๆ ด้วยตนเอง และชอบทำกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์มากกว่าการฟังผู้สอนบรรยายเพียงอย่างเดียว และขั้นที่ 4 สร้างแนวทางตนเอง เป็นการตัดสินใจของผู้เรียนหลังจากที่ได้ประมวลข้อมูลทั้งหมดจากแต่ละขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้จนตกผลึกและนำไปสู่การตัดสินใจในปรากฏการณ์เชิงจริยธรรมด้วยตนเอง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธนัลกร สิ้นพรพญา และ พระครูพิพิธสุตาทร (2560) พบว่า การตัดสินใจเป็นการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลายๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณาหรือประเมินแล้วว่า เป็นทางเลือกที่ดีที่สุด ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ สามารถเปลี่ยนแปลงได้หากองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องมีผลกระทบจากการเกิดการเปลี่ยนแปลง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานผลานการคิดเพื่อส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม สำหรับนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในภาพรวมสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของรูปแบบ การจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เนื่องจากสามารถพัฒนาและคงขึ้นความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของกลุ่มเป้าหมายให้อยู่ในระดับตามกฎเกณฑ์ (Convention) ซึ่งเป็นระดับที่บุคคลเรียนรู้ที่จะกระทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อยของตน กระทำตามกฎหมายหรือกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ของศาสนา รู้จักที่จะเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทของตนได้อย่างเหมาะสมเมื่ออยู่ในสังคม กับอยู่ในระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post-Convention) ที่การตัดสินใจพฤติกรรมใดๆ เป็นไปตามความคิดและเหตุผลของตนเอง แล้วตัดสินใจไปตามที่ตนคิดว่าเหมาะสม (สำนักงาน ก.พ., 2555) สอดคล้องกับแนวคิดของ โคลเบิร์ก (Kohlberg) ที่เชื่อว่า จริยธรรมของมนุษย์มีพัฒนาการตามระดับวุฒิภาวะ เพราะเกิดจากระบวนการทางปัญญาที่มีการเรียนรู้มากขึ้น เนื่องจากการพัฒนาจริยธรรมแต่ละขั้นไม่สามารถเกิดจากการท่องบ่นสั่งสอน แต่เป็นผลจากการใช้ปัญญาไตร่ตรอง (บุญมี โททำ, เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร และ สัญญา เคนาภูมิ, 2561) ส่วนผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานผลานการคิด เพื่อส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม สำหรับนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในส่วนบุคคล พบว่า ความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของกลุ่มเป้าหมายแต่ละคนมีทั้งระดับที่เพิ่มขึ้น คงที่และลดลง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการนำมาใช้ในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของกลุ่มเป้าหมายแต่ละคนแตกต่างกัน สอดคล้องกับองค์ประกอบสำคัญของการตัดสินใจเชิงจริยธรรมที่ประกอบด้วย ความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับทฤษฎีจริยศาสตร์ หลักจริยธรรม แนวคิดทางจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพที่อาจใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งหรือใช้ร่วมกันสำหรับเป็นแนวทางในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม และช่วยประเมินค่าการกระทำของบุคคลและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการตัดสินใจ การทำความเข้าใจของคุณค่าที่เป็นกระบวนการหรือวิธีการให้บุคคลตระหนักรู้ว่าตัวเองให้ความสำคัญหรือคุณค่าและจัดลำดับความสำคัญต่อสิ่งใดมากที่สุด ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติของแต่ละคน ความไวต่อประเด็นทางจริยธรรมที่เป็นความสามารถของบุคคลในการรับรู้สถานการณ์ว่ามีปัญหาทางจริยธรรมเกิดขึ้น มีผลกระทบต่อสิ่งใด

และเกี่ยวข้องกับใคร การใช้เหตุผลทางคุณค่าและเหตุผลทางจริยธรรมมาเป็นเกณฑ์หรือมาตรการในการตัดสินใจว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด เพราะประเด็นความขัดแย้งทางจริยธรรมเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายที่มีความแตกต่างกันในเรื่องคุณค่า มาตรฐานความเชื่อและความประพฤติของบุคคลนั้น การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมต้องวิเคราะห์สถานการณ์ รวมถึงคุณค่าของบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดว่าคุณค่าใดมีความสำคัญมากที่สุดในสถานการณ์นั้น เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเชิงจริยธรรม โดยเน้นที่ผลลัพธ์ของการกระทำ ซึ่งทักษะการตัดสินใจทางจริยธรรมเป็นทักษะที่ซับซ้อน และต้องได้รับการฝึกปฏิบัติในกระบวนการของการตัดสินใจเชิงจริยธรรม (อรนันท์ หาญยุทธ, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา กิรติจำเริญ และ อิสรา พลนงค์ (2563) พบว่า นักศึกษาที่เรียนด้วยวิธีการสอนโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งอาจมาจากนักศึกษายังขาดทักษะการรู้เรื่องสารสนเทศ (Information literacy) จึงมีผลทำให้นักศึกษาไม่สามารถเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานได้อย่างเต็มตามศักยภาพ และงานวิจัยของ Li and Luo (2022) เรื่อง The influencing factors of clinical nurses' problem solving dilemma: A qualitative study ที่ 1 ในผลการวิจัยด้านปัจจัยของตัวนางพยาบาล พบว่า ความแตกต่างของโครงสร้างความรู้และวิธี การคิดที่มีอยู่เดิมจะส่งผลต่อการดำเนินการข้อมูลทางคลินิก ดังนั้นจึงส่งผลกระทบต่อตัดสินใจทางคลินิกด้วย ทั้งนี้ ความแตกต่างของความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการนำมาใช้ในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของกลุ่มเป้าหมายแต่ละคนยังอาจส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายแต่ละคนใช้ระยะเวลาไม่นานแตกต่างกันในการเรียนรู้ ทำความเข้าใจ คิด สืบค้น และสรุปข้อมูลจากการนำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้มุมมองปรากฏการณ์ในระหว่างทำกิจกรรมตามขั้นตอนของรูปแบบจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานผสานการคิด เพื่อส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม สำหรับนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต ซึ่งอาจส่งผลให้ระดับความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมมีการเปลี่ยนแปลงได้ในหลายลักษณะทั้งเพิ่มขึ้น คงที่และลดลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ang et al. (2022) เรื่อง Instagram as a Tool in Phenomenon-Based Learning: An Educational Design Research ที่ได้เสนอข้อสังเกตจากวิจัยว่า ผู้สอนได้พบความท้าทายที่สำคัญในระหว่างการทำกิจกรรม คือการใช้เวลานานในการทบทวนและการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นรายบุคคล

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลจากการสังเคราะห์เอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน การคิดและการตัดสินใจเชิงจริยธรรม รวมทั้งผลจากการวิจัย ทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมสำหรับบูรณาการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา ดังแผนภาพ

ภาพที่ 4 ขั้นตอนการส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา

เผชิญสถานการณ์ นำเสนอปรากฏการณ์เชิงจริยธรรมที่เกิดขึ้นจริง หรือกำลังเป็นที่สนใจ หรือถกเถียงกันโดยที่ยังไม่มีข้อยุติในสังคม หรือที่ผู้เรียนต้องเผชิญในชีวิต และสอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน แล้วให้ผู้เรียนแต่ละคนได้คิด เสนอมุมมองผลกระทบที่จะเกิดกับตนเอง ผู้อื่นและสังคม พร้อมแนวทางการแก้ไขเท่าที่สามารถจะตอบได้

เสนอผ่านแนวคิด ให้ความรู้ผู้เรียนแต่ละคนสืบค้นข้อมูล ข้อเสนอ หรือแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เคยมีผู้นำเสนอไว้ แล้วเลือกนำเสนอข้อมูลหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ตนเองเลือกพร้อมแสดงเหตุผลประกอบการเลือก จากนั้นรับฟังและสะท้อนความคิดเห็นต่อข้อมูล ข้อเสนอ หรือแนวทางการแก้ไขปัญหของผู้อื่น

ผสานความแตกต่าง จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาจากข้อสรุปของกลุ่ม แล้วนำเสนอโดยบรรยายละเอียดตามตัวชี้วัดความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม 9 ตัวชี้วัด คือ การรับรู้สถานการณ์ การอธิบายลักษณะของสถานการณ์ การอธิบายสาเหตุของสถานการณ์ การวิเคราะห์สถานการณ์ การแปลความหมายสถานการณ์ การคิดอย่างเป็นลำดับในการตัดสินใจ การคิดอย่างเป็นระบบในการตัดสินใจ การให้เหตุผลการตัดสินใจ และการประเมินตนเองจากการตัดสินใจ และสะท้อนความคิดเห็นจากการได้รับฟังแนวทางการแก้ไขปัญหของผู้อื่น

สร้างแนวทางตนเอง ผู้เรียนแต่ละคนจัดทำแนวทางการแก้ไขปัญหาในมุมมองของตนเองในรูปแบบบูรณาการมโนภาพ สัญลักษณ์ รูปร่าง คำพูด หรือการเขียน ตามรายละเอียดตัวชี้วัดความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม 9 ตัวชี้วัดเช่นเดียวกับขั้นผสานความแตกต่างอีกครั้ง

สรุป

รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานผลานการคิด ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 เผชิญสถานการณ์ ขั้นที่ 2 เสนอผ่านแนวคิด ขั้นที่ 3 ผสานความแตกต่าง และขั้นที่ 4 สร้างแนวทางตนเอง และระดับความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของกลุ่มเป้าหมายทั้ง 9 คนหลังทดลองทั้งหมด 7 หน่วยการเรียนรู้ เมื่อเทียบกับขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg พบว่า ภาพรวมกลุ่มเป้าหมายทุกคนมีความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมเพิ่มขึ้น ส่วนความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมรายบุคคล พบว่า เพิ่มขึ้น 4, 5, และ

6 หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 2 คน 5 คน และ 2 คน ตามลำดับ ลดลง 1 หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 1 คน และหน่วยการเรียนรู้ที่กลุ่มเป้าหมายมีความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมคงที่ ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ที่ 1, 3, 5 และ 7 จำนวน 3 คน 8 คน 1 คน และ 4 คน ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ผู้เรียนได้เรียนรู้จากปรากฏการณ์เชิงจริยธรรมที่เกิดขึ้นจริงและสอดคล้องกับบทเรียน นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมเหตุผล สะท้อนความคิดจากการรับฟังและแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น ก่อนสรุปเป็นมุมมองแนวทางของตนเอง ดังนั้น การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ด้านการนำไปใช้ ผู้สอนควรศึกษาและพิจารณาสภาพปัญหาหรือความขัดแย้งทางคุณธรรม จริยธรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและสอดคล้องกับรายวิชาที่รับผิดชอบ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อนำไปสู่แนวคิดองค์ความรู้ วิธีการที่หลากหลายและสามารถตัดสินใจเชิงจริยธรรมได้เหมาะสม ปฏิบัติได้จริงและไม่ขัดกับศีลธรรมอันดีงามของสังคม ด้านวิชาการ สถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญการประยุกต์ทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณธรรม จริยธรรมไปพร้อมกัน โดยส่งเสริมหรือกำหนดนโยบายการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องทั้งนโยบายภาครัฐ นโยบายของสถาบันการศึกษา จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และสภาพความเป็นจริงของสังคม และดำเนินนโยบาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรร่วมกันพิจารณาและกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมไปพร้อมกับการส่งเสริมวิชาการ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในลักษณะการบูรณาการการคิด และการตัดสินใจประยุกต์สิ่งที่ได้เรียนรู้ในสถานการณ์จริงและสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมระดับความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับตามกฎเกณฑ์และระดับเหนือกฎเกณฑ์ แต่ในส่วนบุคคลยังมีทั้งเพิ่มขึ้น คงที่และลดลง ดังนั้น ผู้สอนควรให้ความสำคัญกับรูปแบบและเนื้อหาของสื่อการจัดการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความแตกต่างในองค์ความรู้ ประสบการณ์เดิม ทักษะ เจตคติเป็นรายบุคคล ตลอดจนความสอดคล้องกับเนื้อหารายวิชา รูปแบบสื่อการจัดการเรียนรู้ รูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ระดับการศึกษาของผู้เรียน และการกำหนด ควบคุมระยะหรือช่วงเวลาการทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนมีเวลาเพียงพอในการศึกษาค้นคว้า คิดพิจารณาทำความเข้าใจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปความเข้าใจต่อสิ่งที่เรียนรู้อย่างรอบด้านมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบขั้นตอนการส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาในลักษณะบูรณาการไปกับเนื้อหารายวิชา โดย

ควรให้ความสำคัญกับความสอดคล้องของสภาพปัญหาหรือความขัดแย้งทางคุณธรรม จริยธรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันกับเนื้อหารายวิชา และกำหนด ควบคุมระยะหรือช่วงเวลาในการทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอนให้มีความเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนได้มีเวลาเพียงพอในการศึกษาค้นคว้า พิจารณา ทำความเข้าใจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปความเข้าใจของตนเอง สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการศึกษาและพัฒนาการบูรณาการการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมที่เหมาะสมในแต่ละระดับการศึกษา กับศึกษาและพัฒนา รูปแบบกิจกรรมหรือวิธีการส่งเสริมพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมที่สอดคล้องกับลักษณะสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- ฉลนัญญ ธารพร ศิริรัตน์ ศรีสอาดและ อุดมลักษณ์ กุลศรีโรจน์. (2561). การพัฒนากิจกรรม วิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการตัดสินใจโดยใช้ทฤษฎีการตัดสินใจอย่าง มีเหตุผลของ Simon. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.*, 11(2), 171-182. สืบค้นจาก https://so05.tci-thaijo.org/index.php/edjour_stou/article/view/162000/118454
- ณัฐกิตติ์ นาทา. (2558). กลยุทธ์การสอนภาษาไทยในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 13(1), 57-69. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/suedujournal/article/view/94896/74148>
- เดชา เดชะวัฒนะไพศาล. (2562). *คิดก่อนคิด พัฒนาความคิด เปลี่ยนชีวิตให้ทันเกม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ตะวัน ไชยวรรณ และ กุลธิดา นกุลธรรม. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน: การ เรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมความรู้ของผู้เรียนในโลกแห่งความจริง. *วารสาร บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 15(2), 251-263. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JournalGradVRU/article/view/246642/168302>
- ธนัลกร สีนพรพญา และ พระครูพิพิธสุตาทร. (2560). การตัดสินใจตามแนวทางทฤษฎีเกมและ พระพุทธศาสนา. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 25(47), 267-281. สืบค้น จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husojournal/article/view/76729/61656>
- บุญมี โทท่า, เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร และ สัญญา เคณาภูมิ. (2561). การสังเคราะห์กรอบ แนวคิดเชิงทฤษฎีพฤติกรรมเชิงจริยธรรม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 9(2), 105-122. สืบค้นจาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/humanjubru/article/view/161061/116145>

- เบญญพร มหาพิรุณ, เรณู จันทะวงศา และ สุริยะ พุ่มเฉลิม. (2560). ตัวชี้วัดคุณธรรมจริยธรรมของบัณฑิต. *Southeast Bangkok Journal*, 3(2), 127–140. สืบค้นจาก https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SB_Journal/article/view/191543/133704
- ประพรรณ์ พละชีวะ และคณะ. (2560). การใช้คอมพิวเตอร์สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 11(3), 246–258. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JournalGradVRU/article/view/108250/85644>
- พงศธร มหาวิจิตร. (2560). นวัตกรรมการเรียนรู้จากฟินแลนด์. *นิตยสาร สสวท.*, 46(209), 40–45. สืบค้นจาก <https://emagazine.ipst.ac.th/209/#40>
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2563, 24 มิถุนายน). *วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ระยะ 12 ปี (พ.ศ. 2560 – 2571)*. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://www.ku.ac.th/th/operation-plan-and-action-plan-of-ku/download/3126>.
- รัฐบุรุษ คุ่มทรัพย์. (2558). บทบาทของอาจารย์ในการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักศึกษา. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 8(2), 1–12. สืบค้นจาก <http://journalgrad.ssru.ac.th/index.php/issue14/article/view/365/395>
- วาสนา กิรติจำเริญ และ อิสรา พลนงค์. (2563). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการสื่อสารและการนำเสนอของนักศึกษาระดับปริญญาตรีโดยใช้วิธีการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5E กับวิธีการสอนโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน. *วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 14(1), 29–43. <https://doi.org/10.14456/nrru-rdi.2020.3>
- วิรัช วรรณรัตน์. (2558). หลักและวิธีการสอบวัด. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์*, 1(2), 1–12. สืบค้นจาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/rpu/article/view/112334/87545>
- วีระพงษ์ พิมพ์สาร. (2562). การศึกษาไทยกับการประยุกต์ใช้ Phenomenon – Based Learning. *นิตยสาร สสวท*, 47(220), 46–50. สืบค้นจาก <https://emagazine.ipst.ac.th/220/46/>
- วุฒิ ธนอมวิริยะกุล, ปริญญา ทองสอน และ สมศิริ สิงห์หลพ. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารศึกษาศาสตร์ มจร*, 7(2), 509–524. สืบค้นจาก <http://ojs.mbu.ac.th/index.php/edj/article/view/529/434>
- สงวน อินทร์รักษ์. (2559). ทักษะการคิดที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 22(43), 17–31. สืบค้นจาก <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/crujournal/article/view/78261/62684>

- สนธิ พลชัยยา. (2557). สะเต็มศึกษากับการคิดขั้นสูง. *นิตยสาร สสวท.*, 42(189), 7–10. สืบค้นจาก <https://emagazine.ipst.ac.th/189/IPST189/assets/common/downloads/IPST189.pdf>
- สุเสาร์จ ประพันธ์ศิริ. (2556). *การพัฒนาการคิด*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพรินต์.
- โสธยา งามสนิท, ปรียา สมพีช และ นิศารัตน์ วิไลลักษณ์. (2564). การติดตามผลกระทบของการมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อเพื่อการเรียนรู้จริยธรรมวิชาชีพสื่อสารมวลชน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(3), 253–263. สืบค้นจาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr/article/view/252102/170554>
- สำนักงาน ก.พ. (2555). *คู่มือ: การพัฒนาและส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมข้าราชการพลเรือนสำหรับคณะกรรมการจริยธรรม*. สืบค้นเมื่อ 22 กันยายน 2565, จาก <https://www.ocsc.go.th/download/2555/คู่มือการพัฒนาและส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมข้าราชการพลเรือน>.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2565, สิงหาคม). *รายงานผลการประเมินคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียนทุกช่วงชั้น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.moe.go.th/wp-content/uploads/2022/09/05.รายงานผลการประเมินคุณธรรม-จริยธรรม.pdf>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565, 24 ตุลาคม). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570)*. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2566, จาก https://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc/Plan13_Final.pdf.
- อรนันท์ หาญยุทธ. (2561). การตัดสินใจเชิงจริยธรรม: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 19(2), 111–119. สืบค้นจาก <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/JRTAN/article/view/143967/106508>
- อรพรรณ บุตรกัตถ์. (2561). การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อการสร้างมุมมองแบบองค์รวมและการเข้าถึงโลกแห่งความจริงของผู้เรียน. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 46(2), 348–365. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/131909/99030>
- Akkas, E., & Eker, C. (2021). The Effect of Phenomenon-Based Learning Approach on Students' Metacognitive Awareness. *Educational Research and Reviews*, 16(5), 181–188. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1296934.pdf>
- Allen, M. (2004). *Smart Thinking: Skills for Critical Understanding and Writing*. (2nd ed.). New York: Oxford University Press.

- Alvani S. M., & KarimiJahromi S. (2016). Ethical Decision Making in Issues Management. *IOSR Journal of Humanities and Social Science (IOSR-JHSS)*, 21(7), 34–39. <https://doi.org/10.9790/0837-2107043439>
- Ang, J. W. J., Huang, L. Q. H., & Ng, Y. N. A. (2022). Instagram as a Tool in Phenomenon–Based Learning: An Educational Design Research. *Pupil: International Journal of Teaching, Education and Learning*, 6(1), 322–341. <https://doi.org/10.20319/pijtel.2022.61.322341>
- British Association for Counselling and Psychotherapy. (2018). Good Practice in Action 033 Research Overview: Ethical Decision Making Within the Counselling Professions. Leicestershire. England: British Association for Counselling and Psychotherapy.
- Li, Y. M., & Luo, Y. F. (2022). The Influencing Factors of Clinical Nurses’ Problem–Solving Dilemma: A Qualitative Study. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 17(1), 1–7. <https://doi.org/10.1080/17482631.2022.2122138>
- March, D., Díaz Pérez, W., & Escárczaga Morales, M. (2019). Enhancing Language Awareness and Competence–building through a Fusion of Phenomenon–based Learning and Content and Language Integration. *Journal of e–Learning and Knowledge Society*, 15(1), 55–65. Retrieved from https://www.je-lks.org/ojs/index.php/Je-LKS_EN/issue/view/130/2
- Morrison, R. G., & Holyoak, K. J. (2005). Thinking and Reasoning: A Reader’s Guide. In Morrison, R. G. & Holyoak, K. J. (ed). *The Cambridge Handbook of Thinking and Reasoning*. New York: Cambridge University Press.
- Nurdianawati, D., & Rachmawati, R. (2020). The Effect of Moral Intensity, Ethical Decision Making, Professional Commitment, and Anticipatory Socialization on Whistleblowing Intention. *Advances in Economics, Business and Management Research*, 132, 195–201. <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.200331.043>
- Patterson, R. (2006). Connecting Ethics to Action: An Introduction to Ethical Decision Making. *The Christian Librarian*, 49(1), 1–8. <https://doi.org/10.55221/2572-7478.1694>
- World Health Organization. (1997). *Life Skills Education in Schools*. Geneva: WHO.